

4. Бондаренко І.В. Органи правопорядку України та Німеччини: порівняльно-правовий аналіз. *Право і безпека*. 2021. № 2. С. 13–19.

5. Чумак В.В. Особливості діяльності поліції Німеччини в умовах децентралізації влади. *Вісник ХНУВС*. 2020. № 3 (90). С. 102–110.

6. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland: Gesetz vom 23.05.1949 № BGBl. S. 1: in der Fassung vom 28. Juni 2023. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.htm> l (дата звернення: 21.01.2025).

7. Bundesverfassungsschutzgesetz: Gesetz vom 20.12.1990 № BGBl. I S. 2954, 2970: in der Fassung vom 10. August 2023.

8. Strafprozessordnung: Gesetz: in der Fassung vom 25. August 2023 № BGBl. I S. 1074, 1319.

9. Gerichtsverfassungsgesetz: Gesetz: in der Fassung vom 5. Oktober 2023 № BGBl. I S. 1077.

10. Polizeigesetz Baden-Württemberg: Gesetz vom 06.10.2020 № GBl. 2020, 735 p.

11. Gesetz über die Organisation der Bayerischen Staatlichen Polizei: Gesetz vom 10.08.1976 № GVBl. S. 341.

УДК 349.3(043.2)

Головко П.Л., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах захисту цілісності та незалежності Української Держави та українського народу від широкомасштабної збройної агресії російської федерації, особливої актуальності набувають проблеми належної реалізації прав та соціальних гарантій військовослужбовців, які стали на захист Батьківщини, ризикуючи при цьому своїм здоров'ям та життям. Захист та забезпечення вказаних прав є справою державної ваги, а його належне нормативно-правове регулювання одним із головних завдань законотворців. Окрім того, необхідно враховувати, що законодавчо встановлені обмеження конституційних прав і свобод в умовах дії правового режиму воєнного стану, для військовослужбовців мають бути належним чином компенсованими шляхом розширення обсягів соціальних прав та гарантій для них, а також членів їх сімей.

Вивчення наукових досліджень з проблем правових засад захисту прав військовослужбовців в умовах воєнного стану здійснювалося шляхом застосування загальнонаукових методів аналізу, синтезу та узагальнення.

Цими ж методами досліджувалися нормативно-правові акти відповідної тематики. Додаткове застосування формально-юридичного методу дозволило більш широко використати формальну структуру і логічні відношення вказаних правових норм для їх теоретичного та практичного розуміння. Прогностичний метод використовувався для визначення перспективності запропонованих новацій для поліпшення стану реалізації соціальних прав військовослужбовців.

Аналізуючи дослідження вказаної проблематики необхідно підкреслити одностайну позицію вчених, які підкреслюючи її складність як у плані забезпечення правового регулювання, так і можливостей для реалізації, зазначають при цьому, що забезпечення соціальних прав військовослужбовців є чи не найактуальнішим завданням держави в сучасних умовах. При цьому до головних причин негараздів у вирішення цієї проблеми вчені відносять і недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази...» [1].

Очільниця правозахисної організації «Юридична сотня» Юлія Морій наголошує на невідомості більшості існуючих юридичних механізмів захисту прав військовослужбовців та необхідності перегляду таких механізмів [2].

Л.І. Мазуренко звертає увагу на незабезпечення державою повної реалізації законодавчо визначеного особливого соціального статусу військовослужбовців, встановлених їм пільг компенсацій та гарантій внаслідок нестачі матеріальних та фінансових ресурсів а також відсутності чіткого механізму реалізації цих гарантій і пільг [3].

П.Ю. Машіка зазначає, що незважаючи на вже прийняту цілу низку нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення захисту соціальних прав і свобод військовослужбовців, нагальною залишається необхідність удосконалення нормативно-правової бази в цій сфері а також пошуку нових альтернативним механізмам соціального забезпечення прав військовослужбовців [4].

Аналізуючи проблеми реалізації соціальних прав військовослужбовців, А. Гончаренко та А. Карнаух відносять до основних відсутність відпусток для військових, що перебувають на фронті, недостатність грошових виплат та виплат за поранення або інвалідність, недостатнє матеріальне і продовольче забезпечення тощо [5].

Серед пропозицій науковців варто вказати на необхідність реформування системи соціального захисту військовослужбовців із урахуванням успішного досвіду країн Західної Європи та США, на якій наголошує Л.І Мазуренко [3], а також на перспективність запровадження правозахисного інституту військового омбудсмена, що дозволить спрямувати його зусилля на подолання негативних явищ у сфері як військового управління, так і державного управління взагалі [6].

Доволі перспективною, але і в той же час певною мірою дискусійною є наукова позиція В.О. Рекшинського в частині широкого розгортання неюрисдикційних форм захисту соціальних прав військовослужбовців, які, на думку автора «...характеризуються значним правозахисним потенціалом, забезпечення державою повноцінного вираження якого безпосереднім чином сприятиме посиленню соціальної безпеки військовослужбовців у цілому» [7, с. 313]. Автор підкреслює можливості неюрисдикційного захисту прав військовослужбовців в частині комплексного, цілеспрямованого та правомірного тиску на порушника таких прав, мобілізації публічної думки з приводу конкретного порушення а також забезпечення солідарності військовослужбовців як однорідної групи, що розуміє специфіку проблем соціальної безпеки військовослужбовців й забезпечує захист їх прав. Дослідник пропонує розгортання інституційного партнерства захисту прав та інтересів військовослужбовців, що дозволить їй учасниками акумулювати досвід, знання та інші ресурси, спрямувавши їх на вирішення нагальних проблем захисників Вітчизни. Абсолютно погоджуючись з позицією дослідника щодо перспективності залучення до вирішення проблеми реалізації прав військовослужбовців правозахисного потенціалу суб'єктів громадянського суспільства взагалі та платформ неюрисдикційного захисту зокрема, вважаємо за доцільне підкреслити необхідність здійснення такої роботи за умови суворого дотримання норм чинного законодавства та недопущення умов для підриву обороноздатності держави, на чому, до речі, наголошує і сам автор.

Аналізуючи систему законодавчого забезпечення реалізації прав військовослужбовців ми виходили з запропонованої Р.С. Пінчук та О.П. Письменною класифікації, які диференціюють акти законодавства на загальні закони, які визначають державну політику та регулюють відносини у означеній сфері та спеціальні законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, які регламентують порядок реалізації прав конкретної суспільної групи - військовослужбовців і членів їхніх сімей [8, с. 313].

До першої групи законодавства відноситься Конституція України, ст. 17 визначає, що: «Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» [9]. До цієї групи вважаємо за необхідне віднести і ключовий Закон, що визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз - «Про національну безпеку України» [10].

Другу групу законодавства складають закони та підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють конкретну сферу реалізації прав

військовослужбовців. До них відносяться закони України «Про Збройні Сили України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», а також ряд інших законів та підзаконних нормативно-правових актів.

При цьому законотворці адекватно реагуючи на зміну ситуації у зазначеній сфері, які обумовлені реаліями воєнного стану, оперативно оновлюють і удосконалюють зазначені законодавчі акти. У якості прикладу наведемо Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», зміст якого протягом дії воєнного стану змінювався, доповнювався і удосконалювався 16 раз [11].

В той же час, виходячи з аналізу наукових позицій дослідників у галузі юриспруденції, діяльності законотворців, а також законопроектів, які зареєстровані та перебувають на розгляді, необхідність у поліпшенні законодавства з аналізованого напрямку роботи залишається суттєвою.

Таким чином, проблема нормативно-правового регулювання реалізації прав військовослужбовців є надзвичайно актуальною. Глибокий аналіз наукових розвідок і законодавчого регулювання вказаної галузі а також пошук і визначення шляхів удосконалення її нормативно-правової бази та практичних шляхів реалізації є безумовно необхідним як для поліпшення соціального становища захисників Вітчизни, так і посилення обороноздатності країни в цілому.

Література

1. Алещенко В.І. Соціальна політика в Збройних Силах України: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Наука і оборона*. 2005. № 2. С. 38–44.

2. Ржеутська Л. Чи потрібен українським військовим свій омбудсмен? URL: <https://www.dw.com/uk/ci-potriben-ukrainskim-vijskovim-svij-ombudsmen/a-66867869> (дата звернення 27.01.2025).

3. Мазуренко Л.І. Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71 С. 223-231. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/71_2023.pdf#page=223 (дата звернення 27.01.2025).

4. Машіка П.Ю. Право військовослужбовців та ветеранів війни на охорону здоров'я та медичну допомогу в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. Випуск 77: частина 2, Ужгород, 2023. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/02/81_part-1-1.pdf#page=131 (дата звернення 27.01.2025).

5. Гончаренко А., Карнаух А. Захист прав військовослужбовців та осіб, які постраждали від війни. Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень: збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. Київ: Вид-во УДУ

імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 240–242. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44937/Honcharenko_Karnaukh.pdf?sequence=1 (дата звернення 27.01.2025).

6. Марцеляк О.В. Військовий омбудсман як інституційна гарантія захисту прав військовослужбовців (зарубіжний досвід). *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. 2024. Випуск 81: частина 1 С. 131-137. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/02/81_part-1-1.pdf#page=131 (дата звернення 27.01.2025).

7. Рекшинський В.О. Соціально-правове значення неюрисдикційного захисту соціальних прав військовослужбовців в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 01, 2024. С. 313 – 317. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/02/APP_01_2024-1.pdf#page=313 (дата звернення 27.01.2025).

8. Пінчук Р.С., Письменна О.П. Покращення соціального і правового захисту військовослужбовців Збройних Сил України як запорука формування професійного війська. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Серія «Право». Вип. 60. С. 83–89. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/19.pdf> (дата звернення 27.01.2025).

9. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 черв. 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 27.01.2025).

10. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Редакція від 09.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 27.01.2025).

11. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. Редакція від 25.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення 27.01.2025).

УДК 341.1/.8/342.9(043.2)

Гречанюк Р.В., д.ю.н., доцент,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ПРИНЦИПАМИ ДОБРОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Концепція доброго адміністрування є фундаментальним правом, що вимагає від адміністративних органів приділяти належну увагу правам, свободам і законним інтересам людини і громадянина, надавати ефективні державні послуги, забезпечувати передбачуваність адміністративних процедур і прозору та справедливу взаємодію органів публічної адміністрації з приватними особами.